

DE ENERGIERAAD

De Algemene Energieraad adviseert de regering en het parlement over het te voeren energiebeleid. De Energieraad wil een gewetensfunctie ten behoeve van overheid en samenleving vervullen en een bijdrage aan het maatschappelijk energiedebat leveren, waarbij steeds het publieke belang centraal staat.

De Energieraad is onafhankelijk. De leden van de Raad worden benoemd op basis van hun deskundigheid en hun maatschappelijke kennis en ervaring.

De Raad telt maximaal tien leden, die bij koninklijk besluit worden benoemd. Ze zijn afkomstig uit relevante maatschappelijke groeperingen, maar vervullen hun adviestaak op persoonlijke titel. De taken en positie van de Energieraad zijn wettelijk geregeld (Wet op de Algemene Energieraad).

Algemene Energieraad

Adelheidstraat 8

Postbus 11723

2502 AS Den Haag

T 070 – 392 40 01

F 070 – 365 28 36

E info@energieraad.nl

I www.energieraad.nl

Ontwerp: landofPlenty, Bergen (NH)

Drukwerk: Ministerie van Economische Zaken, afdeling Creatie en

Vervaardiging

ACHTERGROND / REFLECTIES

De Energieraad heeft het advies 'Gas voor morgen' op 18 februari 2005 in het KIVI-gebouw gepresenteerd en bediscussieerd. De circa 50 deelnemers waren met name afkomstig uit het bedrijfsleven. Overheid en wetenschap waren beperkt vertegenwoordigd. Ook zijn soortgelijke bijeenkomsten voor specifieke doelgroepen georganiseerd (VNO-NCW, NAM/Shell, Energiesector, Economische Zaken). De belangrijkste reflecties die op basis van deze discussies zijn ontstaan vindt u hieronder.

TE WEINIG STRATEGISCHE BEZINNING OP GASMARKT IN NEDERLAND EN EUROPA

'Gas voor morgen' voorziet in een behoefte aan strategische bezinning op ontwikkelingen in de gasmarkt. Discussies over de gasmarkt - en ook de Nederlandse elektriciteitsmarkt - beperken zich vaak tot de marktwerking binnen Nederland en gaan voorbij aan vraagstukken die niet in de nabije toekomst liggen. In deze discussies voeren belangen van direct betrokkenen de boventoon. Vaak zijn het ook discussies voor specialisten. Er wordt te weinig vanuit een 'helicopterview' nagedacht over de – kwetsbare – belangen van de Nederlandse en Europese samenleving op de iets langere termijn.

De Raad is er zich van bewust dat er daarnaast andere knellende actuele vraagstukken voorliggen als:

- 'dominantie van Gasunie T&S op de Nederlandse markt',
- 'de pettenproblematiek van de overheid',
- 'transparantie bij ondersteunende diensten' en
- 'efficiënte allocatieprocedures bij transport, balancering en kwaliteitsconversie'.

De Energieraad bepleit deze actuele vraagstukken te bezien in de context en tijdschorsion zoals beschreven in het advies.

HET SCENARIO VOOR WERELDGASMARKT, DOMINANT OF REËLE KANS?

Het advies bevat twee modellen voor de ontwikkeling van gasaanbod op de wereldgasmarkt:

- 1 – Investerings in productie en transportmiddelen komen pas tot stand nadat de inkoper gas 'bestelt' bij een producent door middel van een lange termijn contract. Dit vereist sterke inkopers die voldoende vraag en financiële zekerheid hebben of kunnen 'aggregeren'.

2– Producenten brengen ‘vrij gas’ naar de markt zonder dat er sprake is van afzet zekerheid door middel van lange termijncontracten. Dit vereist een sterke financiële positie van de ‘vrij gas’-aanbieder (producent). Deze moet ook probleemloze toegang hebben tot liquide markten met een robuust groeiende gasvraag. Ook moet een vooruitzicht bestaan op hoge prijzen om voldoende rendement op de investeringen te waarborgen.

De stelling van de Energieraad is dat het eerste scenario voorlopig het meest waarschijnlijke model zal zijn, ook vanwege de geopolitieke en strategische opstelling van staatsgedomineerde gasbedrijven. Deze bedrijven bezitten het overgrote deel van de internationale gasvoorraden. De Energieraad heeft in de discussies onderstreept dat het niet zozeer de vraag is of dit scenario de enig mogelijke toekomst is, maar dat het gaat om de vraag of er een reële kans is dat dit scenario werkelijkheid wordt. Als dat het geval is, en dat is de overtuiging van de Raad, dan dient het beleid hiermee rekening te houden.

Figuur 1: Twee scenario's voor de wereldgasmarkt

Vrije gasmarkt

Producenten brengen het gas naar de markt
 Concurrentie tussen verkopers

Bij (te) lage prijzen kans op Gaspec

Gas op bestelling

Krachtige grote inkopers - lange termijn contracten
 Concurrentie tussen inkopers
Partnership producent-inkoper voor financiering
 logistieke infrastructuur

Figuur 2: Er is veel transportinfrastructuur nodig om nieuw (geïmporteerd) gas naar de markt te brengen

Hoeveelheden Nieuw Gas 2000 - 2030 (ordegrootte)

Noord Amerika 510 bcm (waarvan ca. 400 bcm import)
 Europa 320 bcm
 Oost-Azië 170 bcm
 Totaal 1000 bcm

Capaciteit pijpleiding ca. 25 bcm

Capaciteit LNG trein 5 à 10 bcm

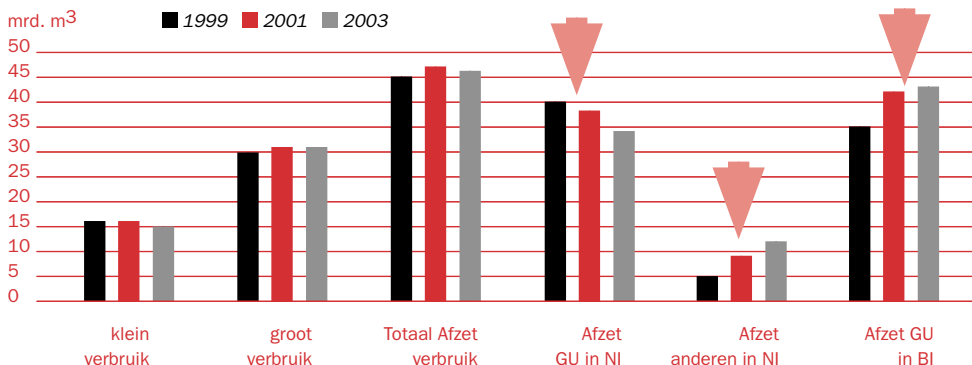
HET BEHOUD VAN EEN T&S-ACHTIGE ONDERNEMING IS GEEN PLEIDOOI VOOR EEN GASMARKT ZONDER CONCURRENTIE

In verschillende discussies kwam het beeld naar voren als zou de Energieraad pleiten voor het behoud van het de-facto monopolie van Gasunie T&S (Trade & Supply) op de Nederlandse markt en dus geen voorstander is van meer concurrentie op deze markt. Dit is een misverstand. Het advies schenkt beperkt aandacht aan de concurrentiesituatie in Nederland. De Energieraad beschouwt de verder te ontwikkelen gasmarkt als een (Noordwest) Europese markt waarbij verbruikers en handelaren in Nederland de keuze hebben uit meerdere Europese groothandelaren in gas. De Raad is er zich van bewust dat dit thans nog onvoldoende het geval is als gevolg van allerlei beperkingen. Er is echter wel sprake van een ontwikkeling waarbij Gasunie T&S meer (hoogcalorisch) gas afzet buiten Nederland en marktaandeel in Nederland verliest. Een sterkere positie van T&S in het buitenland betekent ook dat het buitenland een sterkere positie behoort te krijgen in Nederland. De concurrentie in Nederland is echter met simpeler maatregelen te verbeteren dan door het opsplitsen van T&S (waarvan, zoals het advies aangeeft, het effect beperkt is). Bijvoorbeeld door binnenlandse gasleveringen op de virtuele marktplaats TTF (Title Transfer Facility) af te leveren.

De Energieraad bepleit de verdere ontwikkeling van een goed concurrerende (Noordwest) Europese markt, echter met instandhouding van sterke Europese inkopers.

Figuur 3: Afzet GU verschuift langzaam naar buitenland
Bij (vrijwel) gelijkblijvend gasverbruik en -productie in Nederland

Bron: Jaarverslagen Gasunie (GU)
NI = Nederland; BI = buitenland

Daarbij is ook aandacht nodig voor de markt voor opslag en flexibiliteit. Naast het concurrentievaststuk – dat lokaal/regionaal zeer verschillend ligt – is bij deze markt het een voorzieningszekerheidsvraagstuk van belang. Met name als er in de toekomst grotere hoeveelheden gas over grote afstand getransporteerd worden is er een grotere behoefte aan opslag en flexibiliteit. De Raad bepleit nadere studie naar dit onderwerp.

EEN IMPORTSTRATEGIE VOOR EEN NEDERLANDSE SPELER MET BIJZONDERE KWALITEITEN

Het gasadvies bepleit een strategisch rol voor het Groningenveld ten behoeve de Europese voorzieningszekerheid. Bij de verschillende presentaties van het gasadvies bleek dat dit onderdeel enige toelichting vereist.

In essentie gaat het om een importstrategie waarbij niet alleen de eigen reserves langer worden gespaard, maar waarbij de reserves tevens een belangrijke ‘asset’ vormen op basis waarvan zaken kunnen worden gedaan met gasproducenten uit verre oorden. Het Groningenveld krijgt hiermee een multifunctionele waarde:

- inkomstenbron voor de overheid
- balancering voor het kleine velden beleid;
- strategische gasvoorraad met oog op de voorzieningszekerheid in Nederland (en Europa)
- ondersteuning bij de ontwikkeling van een handelsopslag- en transportknooppunt in de Noordwest Europese markt.

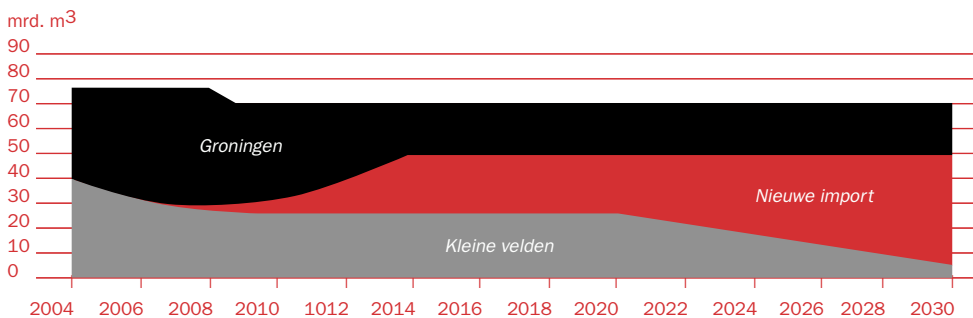
Figuur 4 maakt e.e.a. inzichtelijk. De leveranciersverplichtingen van T&S worden momenteel vervuld met behulp van gas uit het Groningenveld en kleine velden gas. Er van uitgaande dat de leverantieplichtingen gelijk blijven zou het Groningenveld zonder importstrategie eerder uitgeput zijn. Immers, in de toekomst zal de productie van kleine velden gas afnemen. Dit zou dan moeten worden gecompenseerd door vergroting van de productie uit het Groningenveld die hierdoor sneller uitgeput is.

T&S zal dus meer dan tot heden een importstrategie moeten ontwikkelen ten behoeve van (meerdere) publieke belangen of marktaandeel moeten prijsgeven. De markt is het meest met het eerste gebaat. Een dergelijke importstrategie zou een uitbreiding c.q. verschuiving van de huidige bedrijfsstrategie betekenen. Zo'n verschuiving kan alleen als de aandeelhouders dit ondersteunen. Het is de vraag of private aandeelhouders

dit uit eigener beweging zouden doen. Aandeelhouders in upstream bedrijven zijn veelal primair geïnteresseerd in de productie en het verkopen van gas, niet zozeer in het transporteren en het downstream afzetten van gas. De Energieraad bepleit het behoud van een staatsbelang in een T&S-achtige onderneming om de beschreven strategie te realiseren. Overigens zonder dat de Staat zich al te rechtstreeks met de commerciële activiteiten bezig houdt. Ook zal de positie van de staat als ‘beheerder’ van het Groningen veld (en dus als gasproducent) de onderhandelingen over gasinkopen met andere producenten vergemakkelijken. Immers, T&S kan vaste inkoopverplichtingen waar maken omdat de ‘eigen’ productie ten allen tijde kan worden aangepast. Tenslotte kan het overheidseigendom als bijkomend voordeel hebben dat gemakkelijker zaken kan worden gedaan met staatsgedomineerde gasproducenten buiten Europa.

Figuur 4: Importstrategie om Groningenveld langer te sparen

ALTERNATIEVEN VOOR EEN T&S-ACHTIGE ONDERNEMING?

De zinsnede in het advies ‘De Raad acht het niet nodig om alternatieven (voor T&S; red.) te ontwikkelen’, heeft veel misverstanden opgeroepen.

Hiermee wilde de Raad niet suggereren dat er geen alternatieven denkbaar zijn. De achtergrond van de zinsnede is dat de Raad eerst discussie wenselijk acht over het belang van het al dan niet in stand houden van sterke Europese inkopers. De vervolgvraag – wat te doen met T&S – is mede afhankelijk van de opstelling van de aandeelhouders in T&S. De Raad wilde hier niet op vooruitlopen, en achtte dit ook niet zinvol in een schriftelijk advies.

